

Memòria de la Caputxinada

Cinquanta-un anys després del setge policial al convent dels Caputxins, resseguim l'episodi amb testimonis gironins

El 9 de març de 1966 es va constituir el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona, una organització que volia articular el moviment estudiantil al marge de l'estructura franquista. L'acte es va celebrar al convent dels Caputxins de Sarrià. La irrupció de la policia i la solidaritat dels monjos van convertir aquella convocatòria en un acte inèdit de resistència contra la dictadura que es va perllongar durant tres dies i que ha estat batejat amb el nom de Caputxinada.

Text > **PERE BOSCH**, historiador i periodista

Feia dies que les autoritats franquistes disposaven d'informació sobre la convocatòria d'una assemblea del moviment universitari, però en desconeixien

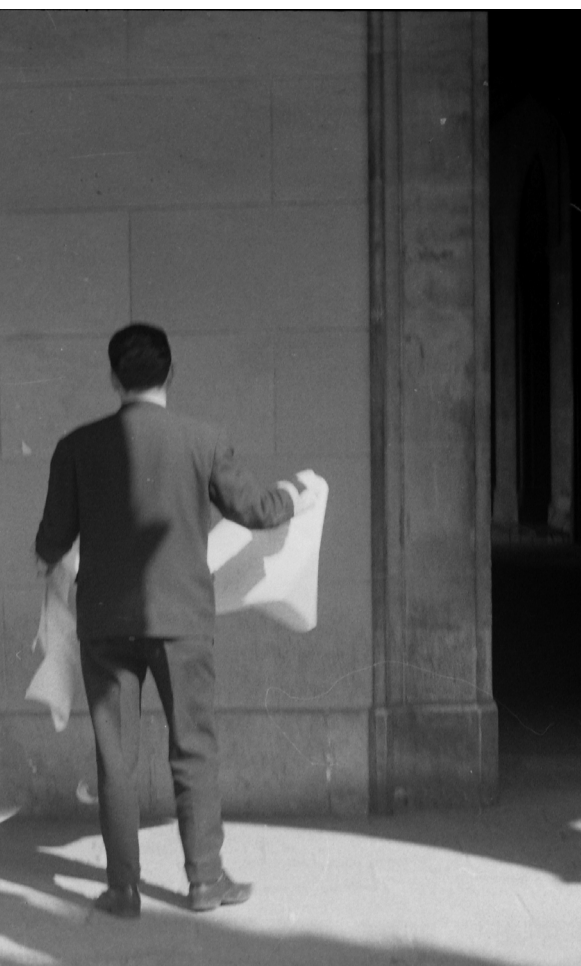
en el lloc i l'hora exacta. Es tractava, ni més ni menys, de l'acte de constitució del Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat, una organització que pretenia articular el moviment universitari al marge de l'estructura del règim. El procés de gestació havia estat llarg però, finalment, la data escollida per constituir el Sindicat va ser el 9 de març. Aquell dia, els diaris anaven plens d'una nota del rectorat de la Universitat de Barcelona en la qual, «ante la insistente propaganda sobre la convocatoria de reuniones y asambleas que se viene distribuyendo dentro [...] de este distrito universitario», s'advertia als estudiants de la prohibició de participar-hi i se'ls amenaçava amb «la expulsión temporal o perpetua del centro». El gironí Carles Quingles i altres estudiants van penjar cartells que anunciaven la convocatòria, però no es donaven pistes sobre l'hora ni el lloc, que ells mateixos desconeixien. Pocs minuts després, el rector, Francisco García-Valdecasas (pare de la delegada del govern en temps de José María Aznar), ordenà als bidells

La presència de la policia i el pols entre autoritats franquistes i comunitat caputxina convertiren la trobada en una fita crucial de la lluita contra la dictadura

de la universitat que els retiressin. El rector no estava per contemplacions.

La major part dels convocats només van tenir coneixement del lloc i l'hora exacta a través del boca-orella i una hora abans de l'assemblea, amb el temps just per desplaçar-s'hi, tal com recorda l'arquitecte Joan Tarrús, que en aquells moments era delegat de primer curs. Malgrat tot, la notícia va córrer com un reguerol encès de pólvora. Uns minuts abans de les quatre de la tarda, els delegats començaren a presentar-se a les portes del convent dels Caputxins de Sarrià, el lloc escollit. També hi assistiren alguns periodistes, que van rebre un dossier gruixut amb la declaració

>>> *Cartells de l'assemblea del Sindicat Democràtic retirats de la Universitat de Barcelona.*
(Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

>> *La taula presidencial de l'assemblea del Sindicat Democràtic.*

(Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

de principis i el projecte d'estatuts. Els redactors van ser acompanyats pels delegats d'informació, com ara el banyolí Joan Frigolé, a qui va correspondre contactar amb Antonio Figueruelo, del *Ciero* (el nom amb què era conegut *El Noticiero Universal*). Frigolé recorda que, dies després, aquest va comentar-li que la seva assistència «por poco me cuesta los garbanzos» i afegeix que «tots hi exposàvem quelcom». Els darrers a arribar van ser els intel·lectuals convidats, que entraren a la sala enmig dels aplaudiments dels estudiants. Entre aquells hi havia figures destacades de la cultura, com ara Salvador Espriu, Antoni Tàpies, Joan Oliver *Pere Quart*, Maria Aurèlia Capmany o Carlos Barral, i alguns professors, com Manuel Sacristán, Antoni Jutglar o Jordi Solé Tura. Poc després, s'inicià l'assemblea i, en pocs minuts, es constituí el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona. Fins aquí, la trobada s'hauria recordat com una fita clau en l'articulació del sindicalisme universitari; però hauria ocupat només unes quantes línies en els estudis històrics. Els esdeveniments posteriors, amb la presència de la policia i el pols entre les autoritats franquistes i la comunitat caputxina, la convertiren

en una fita transcendental de la lluita contra la dictadura.

Mentre a l'interior es vivien els darrers moments de l'assemblea, els *grisos* es presentaren al convent i l'encerclaren per tots costats, llevat de la banda de ponent, ocupada pel Liceu Francès i, per tant, sota jurisdicció de l'Estat francès. Els representants van recomanar als assistents que abandonessin l'espai de forma ordenada, però els problemes van començar quan la policia es dedicà a requisar la documentació als primers delegats que abandonaren l'edifici. Després d'uns minuts de negociacions, les autoritats es comprometeren a facilitar que els intel·lectuals i els artistes poguessin sortir sense represàlies,

però van exigir que els estudiants i els professors entreguessin la documentació en sortir. La conclusió, doncs, era molt clara, tal com l'expressà el degà del Col·legi d'Arquitectes, que va prendre part en les negociacions: «No hi ha res a fer. Amb les condicions que l'autoritat governativa ens imposa no és just, ni honorós, d'abandonar la sala». Pocs segons després, el pare Salvador, provincial dels caputxins, s'adreçà als organitzadors: «Des d'aquest moment, vostès, estudiants i invitats, són hostes d'aquesta casa». D'aquesta manera, s'inicià formalment la Caputxinada.

La tancada es va perllongar durant tres dies. I es produí en unes condicions precàries: amb el setge perma-

>> *El pare caputxí Joan Botam conversa amb els agents de la policia que encerclen el convent dels Caputxins.*

(Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

ment de la policia, l'amuntegament de més de 450 persones en poc espai i la necessitat de racionar els aliments. El gironí Pere Solà ho resumeix amb aquestes paraules: «Dejuni i abstinència, dormir a terra i una mica de fred». Un altre dels que va participar-hi, Carles Quingles, recorda que es feien «llargues cues per menjar, però tot plegat funcionava molt bé». Tots els que van prendre-hi part destaquen el bon ambient que va regnar a l'interior del convent i la unanimitat que va presidir les accions que es van dur a terme, tot i la tensió del moment. El pilot Salvador Servià, que en aquells moments estudiava quart d'ESADE, parla d'una «convivència brutal» entre estudiants, frares i intel·lectuals, i remarca que no hi havia «cap dubte ni discussió sobre el camí que calia seguir. Teníem clar quin era l'objectiu. Érem una pinya i els estudiants més polititzats ens animaven a resistir». Pere Solà, que era estudiant de filosofia, remarca que «d'ideologia,

en aquells moments de calmada tensió i d'expectativa, n'hi hagué poca». En canvi, tots els participants recorden les activitats culturals que es van improvisar per matar les llargues hores d'espera, com ara una conferència que va pronunciar el doctor Jordi Rubió sobre els joglars o un recital de Joan Oliver, en què va interpretar *La vaca suïssa*. La filloguerra Josefa Díaz, que era delegada de quart de filologia romànica, recorda que «vam cantar molt *La yenska*», una cançó enganxosa que havia estat la

Alguns sacerdots adreçaren una carta de protesta a través de *Los Sitios* per reprovar l'actitud visceral del diari oficialista *Arriba*

cançó de l'estiu l'any abans. A l'interior, les reunions eren constants i els frares, amb llibertat per entrar i sortir de l'edifici, eren els principals informadors del que succeïa a l'exterior. A les facultats i escoles superiors se celebraren assemblees de suport i es va declarar la vaga general a tot el districte. I a la cruïlla del passeig de Gràcia amb la Gran Via es va convocar una manifestació en què se sentiren crits de «Llibertat sindical!» i «Llibertat per als reunits!».

Malgrat els contactes d'alt nivell que es van establir per intentar resoldre el conflicte, la fi de la tancada es va decidir a quilòmetres de distància. El dia 11, a les 10 del matí, es va reunir com de costum el Consell de Ministres. Quan hi arribà el ministre de Governació, Camilo Alonso Vega, el Generalísimo li etzibà: «¿Qué pasa con los Capuchinos de Barcelona?». I sense donar-li temps de concretar cap resposta, li digué: «Quiero que este asunto acabe cuanto antes». La decisió era extremadament

>> Els estudiants amuntegats, amb dos cartells, un en català i l'altre en castellà, de l'assemblea. (Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

greu, sobretot atenent al nacionalcatolicisme que proclamava el règim, donat que representava saltar-se el concordat amb la Santa Seu. Una de les participants, Núria Vidal de Llobatera, recorda que «hi havia el convenciment entre els encerclats que la policia es retrauria perquè ens trobàvem en un edifici religiós». Però Franco no estava disposat a mantenir la rebel·lia durant més temps. Poca estona després del breu intercanvi de paraules entre el dictador i el seu ministre, cap a les 12 del migdia, la policia entrà al recinte i rebentà brutalment la porta d'accés a la sala d'actes. La imatge, que un dels assistents va immortalitzar, deixa constància de la confusió del moment, de la barreja entre policies i estudiants. Entre aquests, en un extrem de la fotografia, s'hi pot veure Salvador Servià, que contempla l'escena amb un gest d'astorament. La figuerenca Josefa Díaz, que també era present a la sala, descriu aquell moment com d'un «ensurt molt gran, amb molts *grisos* corrent amunt i avall, mentre el famós Creix fumava un puro ostentós i lluïa una porra de couro a la cintura». Pere Solà ho recorda amb «sentiment de por, gairebé de terror, amb les figures dels policies emergint a contrallum per la porta lateral de la sala». Pocs minuts després d'aquella irrupció salvatge, el ministre retornà a la sala del Consell i s'adreçà a Franco: «Asunto concluido, mi general»; una frase que resumeix perfectament la forma de fer del règim.

La solidaritat i la repressió

Els dies següents, les mostres de solidaritat sorgiren d'arreu del país. I també des de les comarques gironines. Alguns sacerdots, entre els quals hi havia Modest Prats, van adreçar una carta de protesta a través del diari *Los Sitios* amb què reprovaven l'actitud visceral del diari oficialista *Arriba*, que havia dedicat tota mena d'improperis a la comunitat caputxina. En l'editorial, reproduït per altres diaris del Movimiento, la veu del diari oficialista es planyia pel fet que «las casas de oración y formación religiosa puedan aprovecharse como nidos de tartarinescas conspiraciones contra la unidad de España, que en el fondo se fomentan desde los mismos puestos que en otro tiempo alentaron el acceso a los templos y conventos, no para celebrar asambleas, sino para arrasarlos». En la carta de protesta, els sacerdots gironins expressaren una crítica que po-

>> Alguns estudiants, entre ells, el gironí Joan Tarrús, esperen estirats o asseguts al claustre. (Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

>> L'escriptor Pere Quart parlant amb alguns estudiants al pati del convent. (Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

sava de manifest, ben clarament, el divorci entre l'Estat franquista i un sector de l'Església catalana: «¿Cuántas veces hemos oído y leído elogios sin reserva para aquellas personas eclesiásticas e instituciones que han manifestado su aprobación a la política del Gobierno! ¿Será pues, verdad, que la repetida fidelidad del Estado español a la Iglesia está condicionada por la fidelidad de ésta a los intereses de aquél?».

Malgrat les mostres de solidaritat, el règim es mostrà inflexible i orientà la repressió, fonamentalment, a través de les mesures disciplinàries a la Universitat i l'enduriment del servei militar. Els assistents, que es van veure obligats a

lliurar el document d'identitat a la sortida del convent dels Caputxins, es van haver de presentar un a un a les temudes dependències policials de la via Laietana, el reducte de Vicente Juan Creix. La figuerenca Josefa Díaz va coincidir a la *cita* amb el poeta Salvador Espriu, a qui recorda «molt espantat». Per la seva banda, Núria Vidal de Llobatera explica que «a partir d'aquell moment vaig haver de patir *vàries* detencions, fins a cinc, i fins i tot vaig passar per la presó de la Trinitat».

La repressió del règim també s'orientà al vessant acadèmic. Bona part dels entrevistats recorden que els van retirar la matrícula i que van perdre la possi-

>> Els grisos a l'exterior del convent, concentrats al voltant del cotxe de l'artista Antoni Tàpies.
(Autoria: GUILLEM MARTÍNEZ)

bilitat de seguir com a alumnes oficials de la universitat. En el cas dels homes, se'ls va denegar la pròrroga militar pels estudis i van veure frustrada la possibilitat de fer la mili a milícies, amb el consegüent malbaratament de temps que això va representar. En algun cas, a més a més, els comandaments militars es van cuidar expressament de dir-los, com a targeta de presentació, que «sabien qui érem i que s'encarregarien de vigilar-nos de molt a prop», tal com recorda l'arquitecte Joan Tarrús. Per la seva banda, les reaccions familiars foren diverses, en alguns casos amb esbroncades i d'altres amb més o menys comprensió. Lògicament, les condicions i les conviccions pesaven en aquest cas. Com explica Pere Solà, «l'actitud general ciutadana (a casa també) era: "noi, no et fiquis en política". La distància i la incomunicació, la bretxa generacional era, en general, enorme». La participació en la Caputxinada va representar, per a ell i alguns altres dels participants, «un pas més en el procés de formació política» que, en el cas de Carles Quingles o Joan Frigolé, es vehi-

culava a través del PSUC. Al marge d'això, tots ells coincideixen a remarcar que aquells tres dies de març de fa cinquanta-un anys van representar un acte de ruptura, una presa de consciència que marcà, tal com resumeix Núria Vidal de Llobatera, «una de les primeres fites de la lluita contra el franquisme».

>> Carnet universitari de Núria Vidal de Llobatera, una de les gironines que va participar a la Caputxinada.
(Font: PERE BOSCH)